

JAKA MA BYĆ LOKALNA POLITYKA INTEGRACYJNA?

Załączniki do raportu z konsultacji społecznych

ZAŁĄCZNIK 1 – NOTATKI ZE SPOTKANIA STOLIKOWEGO, 2.06.2022 R.

W czwartek, 2 czerwca 2022 r., w godzinach 12.30-14.30, podczas całodniowego spotkania w ramach Dni Dialogu i Edukacji Międzykulturowej Dialogopolis'22, odbyły się spotkania stolikowe. Zorganizowano 6 stolików, przy których dyskutowali zebrani. Każdy obecny brał udział w dwóch spotkaniach.

Odbyły się rozmowy na następujące tematy:

1. Edukacja międzykulturowa w środowisku dzieci i młodzieży: Jakie działania są najskuteczniejsze w procesie integracji? Jakie wymagają wsparcia? Co pomaga, a co przeszkadza w integracji środowisku szkolnemu?
2. Wolontariat jutra: Jak wykorzystać wyjątkowe w historii zaangażowanie wolontariuszy/ wolontariuszek we wsparcie osób przyjeżdżających z Ukrainy? Jak tę wyjątkową aktywność przekuć w długofalowe zaangażowanie? Czego potrzebują wolontariusze/ wolontariuszki, organizacje pozarządowe, instytucje, uchodźcy/ uchodźczynie, żeby skutecznie wspólnie i konsekwentnie razem budować lokalne społeczeństwo obywatelskie?
3. Miejsce zamieszkania i rynek pracy: Jakie działania mogą usprawnić proces zamieszkiwania (w tym: organizacja miejsc zakwaterowania zbiorowego oraz najmu lokali mieszkalnych)? Aktywność zawodowa w procesie usamodzielniania.

4. Partycypacja społeczna: Jak skutecznie włączać migrantów/ migrantki i uchodźców/ uchodźczynie w lokalne procesy społeczne? Jak włączać ich/je w planowanie strategiczne?
5. Lokalność – sąsiedztwo: Jak tworzyć przyjazne warunki do spotkania? Jak angażować w aktywność lokalną we wspólnotach osiedlowych poprzez współtworzenie działań kulturalnych, sportowych, edukacyjnych, społecznych i innych?
6. Konflikty międzykulturowe: Jak skutecznie je rozwiązywać? Co pomaga w zapobieganiu im? Jakiego typu działania w tym obszarze powinny być wspierane przez Miasto? Kto powinien być zaangażowany w ten proces?

Udział w spotkaniu stolikowym był możliwy po zapisaniu się poprzez formularz znajdujący się na stronie internetowej. Wzięło w nim udział 88 osób. Poniżej przedstawiony został zapis dyskusji i najważniejsze wnioski z poszczególnych spotkań.

Stolik 1 - Edukacja międzykulturowa w środowisku dzieci i młodzieży

- Moderatorka: Iwona Frydryszak
- Sekretarz: Jan Chrzan
- Przedstawiciel WCRS: Maria Adamiec
- Były także obecni przedstawiciele młodzieży od Hanny Achremowicz

Wnioski ze spotkania

- Rola asystenta kulturowego/ asystentki kulturowej jest niedoreprezentowana i niedofinansowana. Należy rozwijać tę formę wsparcia dzieci z doświadczeniem migracji i uchodźczym. Należy zauważyć szereg zadań, jakie stoją przed asystentami w szkołach, a które nie są ujęte w ich obowiązkach (wsparcie nauczycieli, rozwiązywanie konfliktów, tłumaczenia).

- Należy zwiększyć ilość szkoleń dla nauczycieli i pedagogów z obszaru komunikacji i edukacji międzykulturowej. To element edukacji społeczeństwa przyjmującego. Nauczyciele powinni również znać podstawowe fakty i konteksty z historii krajów opuszczonych przez dzieci. Należy rozwijać warsztaty, podczas których nauczyciele poznają konkretne rozwiązania i nowe formy pracy z dziećmi.
- Potrzeba systemowych rozwiązań i dyrektyw w organizacji edukacji międzykulturowej, które wykraczają poza projektowy charakter działań NGO.
- Należy działać na rzecz zapobiegania sytuacjom konfliktu wynikających z ograniczonego dostępu do edukacji. Edukacja nie będzie tutaj wystarczającym środkiem – muszą jej towarzyszyć rozwiązania systemowe i prawne.
- Ważne, by informacja o prawach dzieci, wynikających z Konwencji o Prawach Dziecka, była łatwo dostępna na stronach miejskich – Polacy i Polki muszą być świadomi, że państwo musi zapewnić dostęp do edukacji wszystkim dzieciom.
- Należy rozwijać alternatywne metody organizacji szkolnictwa – na przykład szkoły prywatne na zasadzie spółdzielni, których dofinansowanie umożliwiłoby utrzymanie działalności.
- Zasobem do wykorzystania są puste biurowce, które mogą służyć jako szkoły, również tymczasowe i ukraińskie.
- Należy organizować i prowadzić projekty, uwzględniające współpracę międzykulturową – artystyczne, sportowe, sąsiedzkie.
- Osoby z doświadczeniem migracji muszą być obecne podczas projektowania działań do nich skierowanych.
- Należy kontynuować i rozwijać projekt ambasadorów dialogu.
- Należy uwspólnić wiedzę i rozwiązać wątpliwości związane z łączeniem systemu edukacji w Polsce i w Ukrainie. W zależności od dyrekcji szkoły możemy znaleźć we Wrocławiu zarówno dobre (np. klasy

powitalne), jak i złe przykłady rozwiązań. Budujemy partnerstwa szkół, wymieniamy doświadczenia rad pedagogicznych, tworzymy obieg wiedzy. Cennym zasobem jest dokument przygotowany przez Koalicję na Rzecz Wzmocnienia Roli Asystentów i Asystentek Międzykulturowych, dostępny online na stronie asywszkole.pl.

- Współpracujemy i zatrudniamy nauczycielki i pedagożki z doświadczeniem migracji i uchodźstwa. Tworzenie wielokulturowych zespołów będzie wspomagać integrację. Przydałaby się nowoczesna platforma edukacyjna, która pozwoliłaby na prototypowanie różnych sytuacji, mogących wydarzyć się w szkole. Należy stworzyć bazę kontaktów i wiedzy o osobach, które byłyby gotowe w Polsce podjąć pracę asystentki kulturowej, pedagożki, nauczycielki itp.
- Dbajmy o język i zachowajmy dużą uważność na doświadczenia innych osób. Słowa mogą ranić – z czego pedagodzy mogą nie zdawać sobie sprawy.

Stolik 2 - Wolontariat jutra

- Moderatorka: Joanna Wajda
- Sekretarka: Antonina Gawrońska
- Przedstawicielki WCRS: Daria Mymka i Agnieszka Kokoszkiewicz

Wnioski ze spotkania

- Ważne jest zadbanie o osoby, które chcą zaangażować się w wolontariat krótkodystansowy – to osoby, które często nie mają pomysłu, w co się zaangażować, być może pierwszy raz decydują się na wolontariat, więc ważne, żeby je wesprzeć w tej decyzji. Pomysł to: bank wolontariatu („Mam pomysł, chcę pomóc, ale nie wiem, gdzie się zgłosić”). Długotrwałe szukanie albo odbijanie się „od drzwi”, bo jest za dużo wolontariuszy, może gasić entuzjizm do pomagania.

- Specjalizacja wolontariatu – wyszukiwanie w ludziach konkretnych umiejętności, wzmacnianie tych umiejętności – bardzo ważne jest stałe dzielenie się doświadczeniem oraz szkolenia.
- Wyszukiwanie liderów i przekazywanie im odpowiednich zadań. Dobry lider “ciągnie” za sobą resztę.
- Dostrzegalny jest niski poziom komunikacji między osobami/organizacjami organizującymi wolontariat – priorytetem jest zadbanie o te relacje i o przepływ informacji. Niektórzy przedstawiciele wrocławskiego wolontariatu albo akcji pomocowych rozmawiali ze sobą podczas rozmów stolikowych pierwszy raz. Należy zwiększyć widoczność organizacji między nimi samymi, ułatwić im kontakt.
- Wartym uwagi pomysłem jest wymieniana wolontariuszy między organizacjami w ramach różnych potrzeb tych instytucji: to korzyść zarówno dla wolontariusza, który ma szansę zdobyć większe doświadczenie, jak i dla organizacji
- Należy dbać o to, aby w ramach wolontariatu tworzyć społeczność i wzmacniać więzi np. poprzez organizację szkoleń, spotkania integracyjne, pracę na relacjach, możliwość „wentylowania się”.
- Pojawił się postulat, aby lepiej wykorzystywać wolontariuszy pracowniczych, to duża grupa, której potencjał jest rzadko w pełni wykorzystywany (np. aby wypełnić dyżury wolontariackie przed południem).
- Wolontariusze bez wsparcia systemowego (np. opieka psychologa, szkolenia lub chociaż kręgi rozmowy) szybciej się wypalają. Potrzebna jest częsta ewaluacja (żeby uczyć dobrego pomagania, ale i zdrowego stawiania granic w pomaganiu!).
- Wolontariusze są różni, a zadaniem organizacji jest bycie elastyczną na te różne potrzeby i umiejętności.

- Dbanie o różne typy wolontariuszy: o długo- i krótkoterminowym zaangażowaniu, nie gasić entuzjazmu tych, którzy chcą pomagać krótko i dawać im odpowiednie zadania oraz dbać o tych, którzy chcą angażować się na dłużej.
- Należy zachować równowagę między zarządzaniem wolontariuszami a budowaniem relacji – łączyć tworzenie standardów i struktur dla lepszej organizacji z budowaniem relacji między organizacją a wolontariuszami oraz między wolontariuszami. Struktury i standardy nie wykluczają relacyjności!
- Trzeba zadbać o pierwszy etap weryfikacji i szkolenia wolontariuszy.
- Trzeba edukować w zakresie wolontariatu, pokazywać, z czym on się wiąże, jakie korzyści przynosi; należy rozpocząć działania już w szkole podstawowej: warto budować w dzieciach przekonanie, że wolontariat to praca nad sobą.
- Należy działać na rzecz poprawienia wizerunku wolontariatu, który wciąż jest uważany za „darmową pracę” i jest niedoceniony.
- Trzeba wspierać wolontariat rówieśniczy w szkołach i nie tylko, np. uczniowie i uczennice z Ukrainy były/ byli dobrymi przewodnikami dla swoich rówieśników, którzy uciekali przed wojną.
- Warto starać się skracać biurokrację, żeby wolontariusze nie tracili motywacji przez długotrwałe formalności.

Stolik 3 – Miejsce zamieszkania i rynek pracy

- Moderatorka: Mirosława Hamera
- Sekretarka: Agnieszka Olejarz
- Przedstawicielka WCRS: Marta Majchrzak

Wnioski ze spotkania

A. Tematy, które zostały podjęte:

- mieszkalnictwo długoterminowe,
- problemy związane z cenami i wolnym rynkiem,

- ekonomia współdzielenia i spółdzielczość,
- braki zasobu lokalowego i możliwe drogi jego poszerzania,
- zmiany prawne ułatwiające podjęcie pracy – deregulacja zawodów,
- angażowanie migrantów i samopomoc jako próba przeciwdziałania zjawiska wyuczonej bezradności i postawy roszczeniowej.
- prawo do miejsca zamieszkania i pracy jako podstawowe prawo człowieka,
- celem pracy z migrantami jest ich adaptacja i integracja, nie asymilacja.
- **W dużych miastach jest duża dostępność pracy, nie ma za to wolnych miejsc do mieszkania. W małych miastach jest duża dostępność miejsca do mieszkania, nie ma jednak pracy.**

B. Opinie / postulaty:

MIESZKALNICTWO

- Kryzys migracyjny związany z wojną w Ukrainie nasilił i przyśpieszył problemy związane z dostępem do mieszkań i godną pracą w Polsce, na które nie było rozwiązań od wielu lat.
- Myślenie o mieszkalnictwie powinno obejmować rozwiązania krótkoterminowe, ale powinno być zorientowane przede wszystkim na rozwiązania długoterminowe i długofalowe – perspektywa minimum 5 lat.
- Rozwiązania polskie powinny zostać oparte o rozwiązania, które funkcjonują i są stosowane w innych krajach – transfer dobrych praktyk (miasta szkatułkowe - Wiedeń, wielorodzinne punktowce).
- Koncepcja miast 15-minutowych, wg której kluczowe dla dobrostanu jednostki jej funkcjonowania jest bliska odległość miejsc: pracy i zamieszkania, szkoły, przychodni itp. Jest przeciwstawna do obecnych tendencji w Polsce – budowa osiedli bez odpowiedniej infrastruktury, które są odległe od centrum o ponad godzinę.

- Wdrażanie nowych rozwiązań systemowych nie może prowadzić do tworzenia ludzi „gorszej kategorii”.
- Duża obawa przed reakcją społeczności polskiej, w szczególności społeczności polskiej zagrożonej, wykluczonej społecznie i oczekującej na podobną pomoc jak migranci. Kluczowe uwzględnienie potrzeb tej grupy w rozwiązaniach systemowych.
- Obecna sytuacja uznana za lepszą z powodu warunków. Przewidywane nasilenie problemów związanych z mieszkalnictwem zimą i w okresie powrotu studentów na studia w trybie stacjonarnym.
- Miejsca zbiorowego zamieszkania jako rozwiązanie, które nie zapewnia godnych warunków do życia i powinno być rozwiązaniem wyeliminowanym. W obecnej sytuacji, mimo tej świadomości, nie zostanie wyeliminowane z uwagi na powszechny brak mieszkań.
- Rozwiązania dbające o podstawowe potrzeby jednostki powinny opierać się na działaniach takich jak:
  - kooperatywy i współdzielenie (na przykładzie osób mieszkających samotnie w zbyt dużej przestrzeni, które nie mają rodziny, a potrzebują opieki i/lub pomocy; squatów i pustostanów, w których istnieją obszary prowadzone przez organizacje pozarządowe);
  - wynajem okazjonalny na okres krótszy niż 1 rok (próba rozwiązania systemowego, które pozwoli na weryfikację i zapewnienie bezpiecznego wynajmu, zarówno dla wynajmującego, jak i najemcy);
  - powstanie państwowego systemu, który będzie próbą kontroli ceny najmu i ceny mieszkań (np. cena maksymalna na wynajem, wynajem na preferencyjnych warunkach – cena 10-15%);

- adaptacja wolnych, nieużywanych przestrzeni (np. biurowiec przy ul. Ofiar Oświęcimskich, który jest obecnie Domem Ukraińskim);
- współpraca z instytucjami i NGO pracującymi z osobami w kryzysie bezdomności.
- Uwzględnienie myślenia typowego dla interwencji kryzysowej w planowaniu pomocy:
- „Większość migrantów myśli, że powróci do swojego kraju. Szacuje się, że ok. 40% z nich zostanie w Polsce.” Myślenie typowe dla procesu zaprzeczania jako jednej z pierwszych faz reakcji na kryzys.
- Obserwuje się roszczeniowość, nadmierne oczekiwania oraz postawę wyuczzonej bezradności i bierności. Celem pomocy nie jest zapewnienie wszystkich najmniejszych potrzeb i wyręczenie osób potrzebujących, a przywrócenie kontroli nad ich życiem.
- Diagnoza obecnej sytuacji (zgodnie z wynikami zebranymi przez NGO) - podsumowanie badań zebranych przez konsorcjum NGO:
  - nie ma dostępnych mieszkań – rynek był nieuregulowany, ceny mieszkań radykalnie wzrosły,
  - mieszkania u osób życzliwych miały być tylko tymczasowe,
  - 40 zł / dobę nie rozwiązało sytuacji.
  - Nadciąga bezdomność na wielką skalę.

RYNEK PRACY

- Niektóre osoby mogą pracować, inne mogą podejmować prace dorywcze, a część osób nie jest w stanie podjąć pracy (niektóre osoby z niepełnosprawnościami, osoby opiekujące się dziećmi czy osoby starsze).

Rozwiązania związane z rynkiem pracy – inspiracje:

- Deregulacja zawodów (m. in. opiekuńczych, edukacyjnych, socjalnych) – jako przykład podano przedszkole w Niemczech, gdzie

pracuje 5 pedagogów na 30 pracowników. Pomysł obejmuje zmniejszenie wymagań niezbędnych do uzyskania uprawnień do pracy, w niektórych zawodach.

- Uwzględnienie różnic wielokulturowych (dłuższy urlop macierzyński i wychowawczy, płatny urlop wychowawczy w Ukrainie) jako czynnik mniejszej gotowości do podejmowania pracy przez matki.
- Kluczowe w procesie aktywizacji zawodowej rodziców jest zapewnienie miejsca opieki i edukacji: szkół, przedszkoli i żłobków.
- Uwzględnienie potrzeby pracy krótkoterminowej.
- Zmiany rynku pracy – np. dochód gwarantowany.
- Stworzenie ścieżki awansu zawodowego dla migrantów.
- Dzielenie się dobrymi praktykami przez organizacje pozarządowe i instytucje – sieciowanie.
- Lokalne międzysektorowe sieci współpracy (Gmina Wrocław, PUP, NGO itp.).
- Zaangażowanie w proces aktywizacji zawodowej osób migranckich, które dłużej mieszkają w Polsce i są bardziej aktywne – jako asystentów (kluczowe w zakresie zaufania).
- Przy problemach związanych z wyuczoną bezradnością i postawą roszczeniową odpowiednie działania powinny być prowadzone na bardzo wczesnych etapach pomagania. Pomysł ze strony społeczności migranckiej.
- Stworzenie platformy działań samopomocowych – każda osoba, która uzyskuje pomoc, powinna też zaangażować się w jakikolwiek sposób na rzecz innych osób (np. 1 godzina wolontariatu, upieczenie ciasta), w tym na rzecz społeczności goszczącej.

W czasie dyskusji zdiagnozowano problem związany z wymianą informacji między urzędami pracy a organizacjami pomocowymi. Organizacje nie posiadają wiedzy w zakresie:

- oferty finansowania szkoleń dla osób migranckich chcących podjąć pracę,
- weryfikacja pracodawców,
- aplikacja z ofertami pracy w języku ukraińskim – za pomocą kodu QR
- finansowanie nostryfikacji dyplomu przez urząd.

C. Sprawy kontrowersyjne, co do których nie było zgody podczas spotkania.

- „Społeczność migrantów jest roszczeniowa i nie chce się aktywizować.” – skierowanie myślenia w kierunku diagnozy stanu i możliwych przyczyn występowania zjawiska.

Stolik 4 – Lokalność – sąsiedztwo

- Moderatorka: Maria Zięba
- Sekretarka: Sylwia Świerczyńska
- Przedstawiciel WCRS: Albert Miściorak

Skuteczne rozwiązywanie konfliktów międzykulturowych – co pomaga w ich zapobieganiu, jak je rozwiązywać, jakie działania powinny być wspierane przez miasto, a także kto powinien być zaangażowany w ten proces.

A. Potrzeby, wyzwania, problemy związane z nową sytuacją

- Kluczowa jest rola społeczności „przyjmującej” (wsparcie w dobrym „zafunkcjonowaniu” w nowej społeczności), osoby trafiają do organizacji pozarządowych bezpośrednio, bez uprzedniej ścieżki pomocowej – miejskiej).
- Troska o społeczność, także tę przyjmującą, czyli o drugą stronę pomocy (jak my, którzy pomagamy, czujemy się w tej sytuacji). Tak zwana: grupa dwóch prędkości (tempo pracy codziennej + przejście ze sprintu do maratonu – praca długofalowa).

- Związane z pomocą i wsparciem (pierwsze świadczenie) – to są także osoby z niepełnosprawnościami, pomoc w kontaktach z urzędem.
- Duża rotacja osób i relokacja.
- Wyzwanie: zakorzenienie w społeczności lokalnej, zogniskowanie życia w jednej społeczności lokalnej (kapitał społeczny – zaufanie społeczne – mały poziom informacji i wsparcia rządowego).
- Zagrożenia:
  - napięcie związane z napływem osób (zrobiło się “ciasno”);
  - zamiana innych osób potrzebujących wsparcia (sąsiedzi, a nie osoby z Ukrainy);
  - zejście z poziomu narodowości.
- Jak informować o działaniach i chęci pomocy ze strony organizacji:
  - rola CAL-i – działania informacyjne dla uchodźców – miejsca znajdujące potencjał mieszkańców danego osiedla, które szybko mogą reagować na potrzeby (problem: sytuacja bezprecedensowa).
  - Formuła wsparcia społecznego i wsparcia instytucjonalnego. Brak: statystyk, mało danych; tylko szacujemy, nie znamy potrzeb, także w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami.
- **Diagnoza** na poziomie lokalnym (nastawienie bardziej ogólne), większa uwaga na osiedlach, gdzie nie ma instytucji lokalnych i organizacji. Pamiętajmy o młodzieży i jej wysłuchaniu i potrzebach (dzieci jest dużo, są wszędzie: na placach zabaw, skwerach i w parkach).
- Rzetelna informacja.
- Mniej pomocy, wyręczania – więcej wsparcia.
- Jak budować narrację?
- Konkurencja i obawy o zasoby (miejsce w przestrzeni miejskiej, edukacji, etc.).

- Dezinformacja, propaganda i obawy z tym związane (w kontekście wojny).
- Wsparcie lokalnych społeczności (i tej społeczności) przez organizacje (wsparcie osób – uchodźców / osób ich wspierających i samych organizacji).
- Wsparcie osób niesamodzielnych (ryzyko bezdomności).
- **Zmiana myślenia w systemie edukacji (szkoła otwarta na środowisko lokalne)** – udostępnienie przestrzeni: boiska (placu zabaw).
- Włączenie miejskich ośrodków kultury (w tej chwili nie do końca zainteresowanych wsparciem, są zamknięte).
- Wyzwanie: wakacje! (kończą się też programy i aktywności w mieście).
- “Nieprodukowanie” obywateli drugiej kategorii („garnuszkowców”) – holistyczny układ lokalny (nie wzmacniać podziałów).
- Nie zapominajmy o ludziach, którzy już tu mieszkają i przyjechali do miasta przed wojną.
- Różnice kulturowe – konflikty międzykulturowe.
- Nakładanie się na siebie różnych problemów (bezwiednie wchodzenie w istniejące problemy).
- Poczucie przedłużającej się tymczasowości (ramy czasowe – nie można ich określić) – trudność w planowaniu zadań.
- Potrzeby, które trzeba zaspokajać w pierwszej kolejności.
- Wybór i ocena priorytetów (co wpływa na planowanie działań).

B. Działania: Co można zrobić?

- Streetworking, integracja, osiedlowi aktywiści.
- Wyjście „z domu” – w przestrzeń miasta (osiedlowi obserwatorzy). Jak to zrobić? Wzmacniać aktywne osoby (ambasadorów/ mentorów z doświadczeniem uchodźczym – to konsultanci i łącznicy – liderzy osiedlowi).

- Angażowanie liderów z grupy uchodźców i wspieranie oraz umożliwianie działań i pomysłów – włączanie w działania i diagnozę.
- Proces przeobrażania i osvajania różnorodności (zaprzyjaźnianie się, zaznajamianie), wspólne funkcjonowanie, poznawanie się przez działanie, tworzenie zbiorowości – poznawanie tożsamości, wspólne bycie razem, nie tylko fizycznie – więzi sąsiedzkie), mechanizm bycia tu i teraz, postrzeganie uchodźców, jako osób stąd, naszych sąsiadów. Jak to robić? Spędzanie czasu, kontakty, rozmowy.
- Wspólne spacerunki po osiedlu (o różnej tematyce).
- Taktyka pomagania (aktywna pomoc): rozmowy, ustalenie obszarów, w których uchodźcy mogą samodzielnie działać, rozpoznanie potencjałów (budujemy podmiotowość) i przekazanie im narzędzi umożliwiających aktywność i pracę.
- Potrzeba czasu i cierpliwości (jesteśmy w procesie).
- Otwarcie się na inne typy działań (np. mikrogrupy), potrzeba innych rodzajów wydarzeń (potencjał w szukaniu podobieństw), nie muszą to być spektakularne rzeczy, ale ważne dla uchodźców, zniesienie różnic w odbiorze (podobieństwa architektoniczne).
- Integracja (posłuchanie, czas, zrozumienie) – zagrożenie? Co robić? Szkolić nauczycieli, pracowników instytucji i organizacji publicznych.
- Poznawanie się na piknikach / festynach.
- Eliminować *fake newsy*.
- Kontrola jakości naszych usług.
- Wspólna przestrzeń (prywatna, publiczna) – sąsiedzka przestrzeń, tworzenie miejsc w przestrzeni osiedla - dobro wspólne.
- Dostosowanie wydarzeń, które sami proponujemy i organizujemy (inny próg wejścia) – akceptacja tego stanu.

C. Rozwiązania:

*W nawiązaniu do konfliktów: organizacja wydarzeń istniejących, skierowanych do obcokrajowców (nie tworzymy dedykowanych im

wydarzeń, tylko wspólne inicjatywy), np.: dni społeczności (nie po to by zatracać tożsamość).

- Wydarzenia inkluzyjne: jak je robić i co robić?
- **Potrzeba czasu:** jesteśmy w procesie, nie wiemy, gdzie ludzie z Ukrainy docelowo osiedlą się.
- **Włączanie** obcokrajowców do miejskich imprez i wydarzeń – integracja (zwrócenie uwagi na różnorodność uchodźców).
- Kto może przygotować diagnozę: naukowcy (miasto na innym poziomie), a diagnozę lokalną – NGO.
- Działania dla dzieci (przeznaczone dla określonych grup wiekowych), włączające ukraińskich artystów, aktywistów. Jak dotrzeć z informacją w mikroskali?
- Co będzie, kiedy skończy się wsparcie finansowe (ludzie wynajmujący, przyjmujący uchodźców), mieszkańcy przestaną zarabiać?
- Trudny moment przed nami – co zrobić? Uruchomienie innych programów, usamodzielnienie się osób przyjeżdżających.
- Wsparcie doradcze, prawne, zawodowe (mogą pomóc partnerstwa lokalne – one dostrzegają tych ludzi i znają ich potrzeby).
- Działania na rzecz budowania partnerstw lokalnych, chęć budowania współpracy. Tam, gdzie nie ma? Inwestycje w NGO i inne podmioty inwestujące w pracę ze społecznością lokalną.
- Szkoła, nauczyciele – bariera, nie wystarczy praca mieszkańców, rodziców (wyzwanie i wsparcie) – podjęcie długofalowych działań (remedium: partnerstwo).
- Rekomendacja do instytucji: zatrudnianie osób - uchodźców; to ma potencjał.
- Współpraca, sieciowanie, partnerstwo – mapa dla organizacji pozarządowych (np.: za pomocą platformy informacyjnej) – informacja o zasobach ludzkich (gdzie i kto pomaga).

- Wykorzystanie strony internetowej "Pomagamy" (wsparcie zawodowe, psychologiczne, mentalne, informacyjne).
- Wsparcie i wzmocnienie osób już pomagającym uchodźcom (np.: Matki na granicy), grup obywatelskich (które mogą być już zmęczone).
- Swoboda działania dla osób z potencjałem, wsparcie w działaniu (miniCAL-e).
- Wyposażenie organizatorów życia osiedlowego w wiedzę, przydatną do budowania relacji. Włączyć już od dawna mieszkających Ukraińców.

Stolik 5 – Skuteczne rozwiązywanie konfliktów międzynarodowych

- Moderatorka: Dorota Whitten
- Sekretarka: Maja Zabokrzycka
- Przedstawicielka WCRS: Paulina Maciak

I. **Diagnostowane obszary konfliktów**

a. **Zasoby, dostęp do dóbr**

- Brak wystarczających zasobów mieszkaniowych;
- Koniec dopłat 40 zł – zagrożenie wtórną bezdomnością;
- Dostęp do szkół, przedszkoli i usług opiekuńczych;
- Dostęp do pomocy psychologicznej (obecnie zapewniany za darmo i na dużą skalę);
- Napięcie – strach przed zdegradowaniem społecznym;
- Poczucie zagrożenia/ konkurencji wśród osób wykonujących lepiej opłacane zawody (klasa średnia), formalne dopuszczenie do wykonywania zawodu;

b. **Nie/międzykulturowe**

- Nie: międzykulturowe, a międzyludzkie, związane ze statusem.

- Na tym etapie mamy zbyt małą wiedzę o różnicach między nami, aby stwierdzić, czy coś jest wynikiem ze złej woli, czy innego rozumienia danej sytuacji.
- Podział MY – WY.
- Inny sposób reagowania dzieci (dzieci ukraińskiego pochodzenia bardziej przestrzegają dyscypliny).
- Inne podejście w rozmowie, skracanie dystansu i dużo większa bezpośredniość, mówienie na “Wy” zamiast “Pan/Pani – u niektórych wywołuje dyskomfort.
- Kluczowy będzie moment przejścia od traktowania jako „gości” do integracji – ujawnianie różnic, ale i stereotypów.

c. Wokół języka

- Wokół używania języka rosyjskiego (także wobec osób z Białorusi i innych krajów rosyjskojęzycznych);
- Materiały informacyjne przygotowywane tylko w języku ukraińskim (niezrozumiałe, wykluczające dla osób polskojęzycznych, osób niepolsko i nieukraińskojęzycznych);
- Nieporozumienia wynikające z różnic językowych.

d. O historyczne konteksty i zaszłości

- W jaki sposób mówić i nauczać o Wołyniu, czy Akcji Wisła?

e. Kryzys oddolnego pomagania

- Początkowo dominowały spontaniczne, emocjonalne reakcje i “szał pomagania”.
- Widoczne jest wypalenie, zmęczenie i zniechęcenie do dalszego zaangażowania.
- Brak wystarczającego wsparcia systemowego.
- Zła organizacja pracy i zły przepływ informacji.

- Zmęczenie związane z goszczeniem rodzin i udzielaniem im indywidualnego wsparcia, brak wypracowanych reguł i zasad (np. na jak długo).

f. Wewnętrzne konflikty w grupie osób uciekających przed wojną

- Napięcia między osobami, które zostały w Ukrainie walczyć i tymi, które uciekły.
- Napięcia między wcześniejszymi migrantami z Ukrainy (głównie po 2014 r.) a osobami w kryzysie uchodźczym z powodu wojny.
- Traktowanie dzieci ukraińskich, które przyjechały wcześniej, jako małych asystentów międzykulturowych lub tłumaczy.
- Rozgoryczenie osób, które przyjechały wcześniej – brak ciepłego przyjęcia, dostępu do przywilejów i otrzymanego wsparcia.
- Napięcia pomiędzy grupą uchodźców po 2014 r. i uchodźców po 24 lutego 2022 r., również w kontekście dostępu do zasobów i przywilejów, jakie oferuje specustawa.

h. Polityczne/ międzynarodowe – w związku ze stosunkiem do wojny

- Odmawianie dostępu do usług ze względu na pochodzenie rosyjskie lub białoruskie.
- Niewidzialność uchodźców z innych narodowości.

II. Rekomendacje jak rozwiązywać konflikty

a. edukacja:

- Wykłady dla nauczycieli, np. o tym, jak uczyć historii i mówić o jej trudnych okresach, także dot. integracji.
- Organizacje pozarządowe w szkołach – proste materiały edukacyjne, scenariusze, schematy, także „Jak żegnać kogoś gdy wraca na Ukrainę”.
- Pomoc adaptacyjna dla dzieci w szkołach (czytelna informacja, asystentura).

- Edukacja osób dorosłych i starszych (np. pracodawcy uczą swoich pracowników): program szkoleniowy z uwzględnieniem konfliktów, które się ujawniły.
- Edukacja włączająca, bez podziału na narodowości – budowanie przestrzeni do wymiany, zrozumienia i relacji.
- My jako społeczność goszcząca też powinniśmy się zmieniać, większa otwartość.
- Budowanie świadomości, że to początek migracji (kryzys klimatyczny etc.).
- Budowanie świadomości dotyczącej krzywej szoku kulturowego (jakiego procesu doświadczają migranci).
- Budowanie świadomości, że jesteśmy w sytuacji, z której nie ma powrotu – akceptacja, problemy globalne, początek coraz większych wyzwań
- Spojrzenie na zmianę struktury religijnej jako potencjał i zwiększenie otwartości.
- Narracja oparta o podkreślanie podobieństw, nie – różnic.

b. Różnorodność

- Równowaga między osobami z Ukrainy a szeroko rozumianą różnorodnością (grupy różne etnicznie z Ukrainy i innych krajów, rodziny patchworkowe, inne grupy zagrożone wykluczeniem, inne grupy migranckie).

c. Balans

- Warto pamiętać, że choć osoby przybywające z Ukrainy po 24 lutego 2022 r. to największa obecnie grupa różnojęzyczna we Wrocławiu, są również inne takie grupy, więc wszelkie planowane działania włączające i edukacyjne powinny je obejmować.

- Balans należy zachować między działaniami kierowanymi do osób w kryzysie uchodźczym a społecznością przyjmującą – włączające podejście.
- Niebinarne podejście (MY–WY), uwzględnienie różnorodności osób z Ukrainy.
- Komunikacja z osobami z Ukrainy, uwzględniająca brak wtórnej traumatyzacji.
- Konsultowanie z osobami dwujęzycznymi.
- Szeroka debata społeczna dotycząca wykluczenia ekonomicznego (bez wyodrębniania osób z Ukrainy).
- Zawieszenie wzoru kulturowego.
- Traktowanie różnic jako zasobu.
- Łączące kampanie społeczne.
- Wydarzenia sąsiedzkie i projekty „normalne”, czy stała rola MDK-ów i centrów aktywności lokalnej jako sens integracji.
- Etap: powitanie + integracja – wspólnota zainteresowań.

d.   Ekonomia

- Narracja, że ekonomicznie potrzebujemy napływu migrantów (płynność emerytalna przed wojną i teraz).
- Monitorowanie pracodawców – przeciwdziałanie dumpingowi, nierówne wynagrodzenia.
- Tło polityczne i ekonomiczne – kampanie dla wszystkich np. o podatkach.

Stolik 6 – Partycypacja społeczna

- Moderator: Tadeusz Mincer
- Sekretarz: Leszek Heimann
- Przedstawicielka WCRS: Dorota Kozak-Rybska

Wnioski ze spotkania

- Uczestnictwo w kulturze jako najłatwiejsza forma partycypacji.
- Uczestniczenie „nowych wrocławian” w radach rodziców jako szansa na zaangażowanie.
- Konsultacje społeczne są skuteczniejsze wśród odbiorców zaangażowanych emocjonalnie w konsultowaną tematykę.
- Aktywność w codziennym życiu lokalnej społeczności jest podstawową formą partycypacji społecznej; mieszkańcy, biorący odpowiedzialność za swoje otoczenie, mogą chcieć angażować się mocniej i więcej.
- Zamiast „strategii dla migrantów” – uwzględnianie „nowych wrocławian” w ramach istniejących strategii.
- Przy tworzeniu strategii dla „nowych wrocławian” tworzenie ich oddolnie, na podstawie lokalnych doświadczeń i lokalnej wiedzy.
- Prostota języka w komunikacji – jeszcze większa potrzeba używania tzw. języka prostego (w dokumentach, w komunikacji).
- Potrzeba zmapowania miasta (diagnozy przestrzennej) – odpowiedzi na pytanie, gdzie i dlaczego osoby przybywające do Wrocławia najchętniej się skupiają.
- Potrzeba edukacji, czym są: partycypacja społeczna, konsultacje społeczne we Wrocławiu – elementy te mogą dla wielu nowo przybyłych osób być nieznane, mogą być rozumiane odmiennie.
- Mikrogranty – projekty realizowane w partnerstwach międzynarodowych/ międzykulturowych już były z sukcesem realizowane; warto to rozwijać.
- Partycypacja społeczna powinna być promowana w środowiskach nowych Wroclawian roztropnie i delikatnie.

- Partycypację społeczną/ konsultacje można promować poprzez angażowanie osób będących liderami danych społeczności; osoby te można wspierać merytorycznie poprzez mentoring.
- “Poczta pantoflowa” jako forma promocji działań partycypacyjnych – zachęcanie uczestników, aby dalej przekazywały informacje nt. działań partycypacyjnych.
- Wykorzystanie potencjału CAL-i.
- Inspirowanie “nowych wrocławian” do tworzenia własnych organizacji/udzielanie wsparcia.
- Ważny element – “nowi wrocławianie” nie są grupą jednorodną; różnorodne potrzeby, oczekiwania, podejście.
- Uwzględnienie głosu „starych wrocławian”.

ZAŁĄCZNIK 2 – KONSULTACJE Z MŁODYMI

Konsultacje dzieci i młodzieży odbywały się równoległe z konsultacjami dorosłych (od 26 maja do 19 czerwca 2022 r.). Prowadzone były przez Stowarzyszenie Edukacji Krytycznej.

W ich ramach przeprowadzono czworo warsztatów:

- spotkanie z międzykulturową grupą Mozaika w Centrum Aktywności Tarnogaju (9 czerwca 2022 r.; 2 osoby);
- spotkanie z białoruską młodzieżową grupą w Klaster Hubaska 7 (13 czerwca 2022 r.; 2 osoby). Część osób nie mogła być obecna, więc wysłały opinie mailem (3 osoby);
- Spotkanie z młodzieżą, XV LO, klasa przygotowawcza (6 czerwca 2022 r.; 11 osób);
- Spotkanie z młodzieżą, XV LO, klasa mieszana: uczniowie polscy i białoruscy (6 czerwca 2022 r.; 23 osoby).

Można było wysłać opinię drogą mailową, jednak nikt nie skorzystał z tej możliwości.

Każda z grup biorących udział w konsultacjach wniosła do tematu nieco inną perspektywę. Ze względu na to, że w LO nr XV utworzono liczne klasy przygotowawcze (z wypowiedzi młodzieży wynika, że 17 klas), zgłaszano liczne problemy i mówiono o konfliktach na tle międzykulturowym.

W klasie przygotowawczej uczą się głównie osoby, które niedawno przyjechały do Polski. Opowiadały o wyzwaniach związanych z integracją.

Młodzież

z grupy Mozaika to osoby z Ukrainy, mieszkające w Polsce od kilku lat, zintegrowane ze środowiskiem lokalnym. Osoby biorące udział w konsultacjach pełniły rolę wolontariuszy wspierających swoich rodaków i rodaczki w czasie kryzysu wywołanego wojną. Grupa białoruska natomiast opowiadała o perspektywie kulturowej młodzieży z tego kraju.

W konsultacjach dzieci i młodzieży wzięło w sumie udział **41** osób. Ich opinie zostały włączone do zestawienia wszystkich opinii.

Zestawienie opinii dzieci i młodzieży

Edukacja i integracja międzykulturowa dzieci i młodzieży

1. Zwracano uwagę na to, że w ich szkole jest zbyt dużo uczniów cudzoziemskich w stosunku do polskich, przez co migranci zamykają się w swoich grupach i nie integrują z uczniami polskimi.
2. Polska młodzież twierdziła, że Ukraińcy traktowani są podczas niektórych lekcji preferencyjnie, wystawia się im nieadekwatne oceny, co nie zawsze jest sprawiedliwe.
3. Polacy wypowiadali się krytycznie o integracji międzykulturowej w swojej szkole. W ich ocenie młodzież z Ukrainy spędza czas w swoich grupach, nie integruje się i izoluje od innych, czasem nie respektuje zasad obowiązujących w szkole (takie same zasady powinny obowiązywać zarówno Polaków, jak i Ukraińców).
4. Uczniowie ukraińscy stwierdzali, że integracja jest dla nich trudnym wyzwaniem. Na początku roku niełatwo było im znaleźć przyjaciół: bariera – język.
5. Dla uczniów ukraińskich wyjątkowo trudnym przedmiotem jest język polski (w szczególności polska literatura i lektury).
6. Uczniowie ukraińscy zwracali uwagę na trudność, jaką przysparza im bycie w klasie przygotowawczej: rekrutacja do kolejnej klasy jest tak zorganizowana, że dopiero w sierpniu dowiadują się, czy będą mogli kontynuować naukę w klasie polskiej w tej samej szkole.
7. Uczniowie ukraińscy stwierdzili, że integracji sprzyjałoby, gdyby czasem łączyć lekcje klasy przygotowawczej z klasą polską.
8. Dobrym sposobem integracji jest sport (wspólne lekcje w-f, rozgrywki, konkursy, sport po lekcjach).

9. Uczniowie ukraińscy proponowali, żeby wzmacniać integrację poprzez organizację wspólnych wycieczek z polskimi klasami.
10. Niektórzy uczniowie ukraińscy z klasy przygotowawczej stwierdzili, że mogliby uczyć się języka polskiego z innymi klasami. Inni natomiast nie zgadzali się z ich pomysłem, ponieważ w ich ocenie za proces nauczania powinien odpowiadać nauczyciel.
11. Niektórzy uczniowie ukraińscy stwierdzili, że integracji sprzyjałoby wspólne organizowanie imprez z polskimi grupami oraz poszukiwanie wspólnych zainteresowań.
12. Kilka osób z klasy przygotowawczej zaproponowało, że można by przenieść do Polski tradycję "sobotników" i posprzątać teren szkoły oraz miejsca w okolicy, gdzie potrzebne jest sprzątanie (wymiar integracyjny i ekologiczny).
13. Uczniowie i uczennice ukraińscy zaproponowali, by organizować międzyklasowe lekcje integracyjne, na których mogliby zaprezentować siebie i swoje zainteresowania polskim uczniom.
14. Ważne jest, aby nie zapominać o migrantach, którzy pomagają w adaptacji nowym osobom (np. tłumaczą lekcje) – bywają przeciążeni albo pomagają innym, zamiast się uczyć.
15. Integrację w szkole wspiera pomaganie innym migrantom – tak rodzi się przyjaźń.
16. "Buddy system" (system dwójkowy, jeden uczeń pomaga drugiemu) to dobre rozwiązanie w szkole, ale nie dla każdego – nie wszyscy go potrzebują, nie wszyscy by chcieli – wprowadzenie go powinno być dobrowolne.
17. Dobrą formą wsparcia dla migrantów w szkole jest wprowadzenie w niej dorosłych tutorów.
18. W szkołach powinno być więcej miejsca dla uczniów i czytelne zasady, takie same dla wszystkich.

19. Dla uczniów i uczennic migranckich ważne jest poznanie zasad panujących w szkole zanim rozpocznie się naukę np. czym jest nieprzygotowanie albo w-f.
20. Integrację wspiera obecność asystentów międzykulturowych.
21. Wspierające w integracji byłoby wprowadzenie Polaków do kultury krajów migrantów (fajnie, żeby była możliwość, ale takie zajęcia powinny być nieobowiązkowe).
22. Młodzież białoruska stwierdziła, że ich integrację wspierałyby też dodatkowe kursy języka polskiego.
23. Jedna osoba biorąca udział w konsultacjach zaproponowała, że szkoły mogłyby pogłębić wstępną diagnozę ucznia z zagranicy, ponieważ obecnie zwraca się uwagę tylko na poziom języka (nie na hobby, talenty czy wiedzę). Poznanie talentów ucznia i wykorzystanie ich w szkole może być dla danej osoby formą wsparcia w procesie integracji.

Doświadczenia związane z wolontariatem

1. Młode osoby z klubu Mozaika pełniły rolę wolontariuszy i tłumaczy po wybuchu wojny (luty 2022 r.). Było to dla nich ważne doświadczenie, które pozwoliło skupić się na działaniu i pomocy, ale nie myśleć o samej wojnie. Odczuwali fizyczne zmęczenie pracą, ale jednocześnie satysfakcję z wykonanych zadań. Czuli też, że “znowu są w Ukrainie ze swoimi”.
2. Jedna z osób z klubu Mozaika była wolontariuszką na dworcu PKP. To cenne, dobre doświadczenie (podobnie jak atmosfera wśród wolontariuszy na początku: obecnie jest już gorsza, bo wprowadzono zbyt wiele zasad i zmniejszyła się też liczba wolontariuszy w stosunku do liczby koordynatorów).
3. Wolontariat na rzecz uchodźców powinien być utrzymywany, choć, ze względu na mniejszą liczbę uchodźców ograniczony

Jak budować lokalne społeczności (dobre sąsiedztwo), angażując i włączając migrantów, migrantki oraz uchodźców i uchodźczynie?

1. Najważniejsze w integracji jest, żeby ludzie się lepiej poznawali: chodzili razem na imprezy czy wspólnie organizowali działania.
2. Dobrą formą integracji są mikrogranty, podczas których ludzie z różnych krajów chcą się poznać.
3. Młodzież integruje się również podejmując prace sezonowe.
4. Trudnością w procesie integracji jest to, że część uchodźców jest w Polsce tymczasowo, chcą wracać po zakończeniu wojny. Zdarza się też wykorzystywanie statusu uchodźcy przez niektóre osoby, robienie złej renomy Ukraińcom – osoby takie wkrótce i tak wrócą do Ukrainy, natomiast Ukraińcy, którzy wybrali Polskę na stałe miejsce życia, będą mieć zepsutą opinię.
5. C.H. Wroclavia jako miejsce młodzieżowe jest też przestrzenią spotkań dla Ukraińców i Polaków – czasem tam integrują się, a czasem konfliktują; w skateparku, który jest obok centrum handlowego, mógłby pracować trener osiedlowy lub streetworker młodzieżowy (wsparcie integracji).
6. Zdaniem młodych osób uchodźcy muszą “zacząć dalej żyć, a nie być poszkodowanym”.
7. Uchodźcy borykają się z problemami finansowymi i mieszkaniowymi.
8. Integracji sprzyjałoby tworzenie nowych miejsc dla młodzieży (otwartych przestrzeni), gdzie można przychodzić codziennie (miejsca spotkań i budowania relacji, zamiast miejsc pomocy; miejsc dla obcokrajowców).
9. Młodzież białoruska zaproponowała, aby udostępniać w przestrzeni miasta więcej informacji dla młodzieży o tym, co można robić w czasie wolnym (również w języku rosyjskim).

Konflikty międzykulturowe w opinii młodzieży

1. Konflikty międzykulturowe wynikają z trudności w zakresie integracji. W szkole, w której młodzież ukraińska uczy się w swoich grupach, część osób nie integruje się. Niektórzy są tu tymczasowo i nie chcą uczyć się języka polskiego ani integrować. To generuje konflikty. Polscy uczniowie i uczennice mówili o tym, że młodzież ukraińska narusza zasady panujące w szkole (pali w toaletach, śmieci, zwraca się wulgarnie do innych, "udaje", że nie rozumie, kiedy się im zwraca uwagę). Aby rozwiązać ten problem, polscy uczniowie proponowali najczęściej, by rozdzielić duże grupy ukraińskie po różnych szkołach. Zaproponowano również: organizowanie spotkań integracyjnych dla przedstawicieli różnych narodów; uczenie o tolerancji i szacunku do innych ludzi; ustalenie zasad wychowawczych; przekonanie do integracji z innymi ludźmi, żeby poznać kulturę i wyciągnąć wnioski ze swojego zachowania; narzucenie języka polskiego lub angielskiego w administracji i w kontakcie z innymi ludźmi.
2. Unikaniu konfliktów mogłoby sprzyjać przekonanie osób z Ukrainy do integracji z innymi oraz edukowanie Polaków na temat kultury Wschodu.
3. Należy szukać prawdziwej przyczyny zachowania młodych osób, a nie tłumaczyć wszystkiego wojną.
4. Z Białorusi do Polski przyjechało dużo mniej osób i pochodzą one z dość specyficznych grup (zazwyczaj są zaradne, samodzielne, często wykształcone) – być może dlatego młodzieży jest łatwiej integrować się w Polsce.
5. Często młodzież przyjeżdżająca z Ukrainy ma poczucie tymczasowości, ponieważ planują wrócić do domu po zakończeniu wojny – w szkołach takie podejście potrafi zaburzać tryb pracy innym; niektórym Białorusinom jest też przykro, że oni sami nie będą mogli wrócić do domu.

Wykaz oryginalnych opinii

Klasa mieszana (Opinie uczniów i uczennic zostały przedstawione w oryginalnym brzmieniu. Ich charakter i radykalizm wynika z trudności w zakresie integracji międzykulturowej klas mieszanych oraz przygotowawczych).

Grupa 1

Jakie są trudności z integracją pomiędzy młodzieżą Polską a Ukraińską?

- brak kultury [młodzieży ukraińskiej]
- [opinia usunięta ze względu na znamiona mowy nienawiści - Redakcja]
- brak szacunku wobec nauczycieli i innych uczniów
- brak wdzięczności za to, co otrzymali
- palenie w łazienkach szkolnych
- wyzywanie innych uczniów po ukraińsku, gdy im się zwróci uwagę

Jakie są rozwiązania wymienionych problemów?

- osobne szkoły; izolacja od narodu polskiego
- [opinia usunięta ze względu na znamiona mowy nienawiści - Redakcja]

Grupa 2

Jakie są trudności z integracją pomiędzy młodzieżą polską a ukraińską?

- Uczniowie klas przygotowawczych całkowicie zamykają się w swoich grupach etnicznych i językowych, przez co są odseparowani od reszty społeczeństwa.
- Brak chęci do integracji, ponieważ uczniowie klas przygotowawczych zbyt dobrze się czują we własnym towarzystwie. Może to wynika ze strachu przed wykorzystywaniem języka polskiego w codzienności.
- Częsty brak świadomości o tym, że dla nas ta sytuacja też jest nowa.
- Brak wdzięczności za bezpieczeństwo, jakie otrzymują od samorządów (np. Wrocławia). Przeświadczenie, że wszystko się im należy (oczywiście nie dotyczy się to wszystkich).
- Narzucanie swojej kultury.
- Rząd Prawa i Sprawiedliwości nie zdaje egzaminu, ponieważ nie daje rozwiązań, a daje im zbyt dużą swobodę.

Jakie są rozwiązania wymienionych problemów?

- Organizacja spotkań społecznych, które polegałyby na integracji różnych osób z innych narodów.
- Uczanie o tolerancji i szacunku do innych ludzi.
- Ustalenie zasad wychowawczych.

- Przekonanie do integracji z innymi ludźmi, żeby poznać kulturę i wyciągnąć wnioski ze swojego zachowania.
- Narzucenie języka polskiego lub angielskiego w administracji i w kontakcie z innymi ludźmi.

Grupa 3

Jakie są trudności z integracją pomiędzy młodzieżą polską a ukraińską?

- trudności z komunikacją interpersonalną
- brak tolerancji względem siebie
- osoby przyjeżdżające często nie chcą dostosować się do zasad, reguł panujących w danym miejscu.

Jakie są rozwiązania wymienionych problemów?

- ograniczyć liczbę osób przyjeżdżających z zagranicy na teren danej placówki, większe rozproszenie po szkołach.

Grupa 4

Jakie są trudności z integracją pomiędzy młodzieżą polską a ukraińską?

- Brak chęci porozumienia, osoby ze Wschodu nie słuchają.
- -Nie chcą się integrować.
- Brak szacunku, brak kultury.
- Nie stosują się do zasad.
- Bariera językowa.

Jakie są rozwiązania wymienionych problemów?

- Edukowanie Polaków na temat kultury Wschodu (szkoły na Ukrainie wyglądają inaczej).
- Wyciąganie konsekwencji z czynów.
- Szukać prawdziwej przyczyny zachowania, nie tłumaczyć wszystkiego wojną.
- Integracja z innymi klasami za pomocą projektów.
- **TAKIE SAME ZASADY DLA KAŻDEGO!**

Warsztaty w klasie przygotowawczej

1. Co możemy zrobić, żeby wspierać integrację w szkole?

- Możemy wychodzić razem na wycieczki (komentarz innych uczniów: Zgadza się.).

- Nauczanie języka polskiego z polskimi klasami (komentarz innych uczniów: Nie zgadzamy się z tym, ponieważ to powinien robić nauczyciel.).
- Organizowanie różnych imprez (komentarz innych uczniów: Szkoła jest od edukacji, a nie dla imprez.).
- Znaleźć wspólne zainteresowania (komentarz innych uczniów: Zgadząmy się.).
- Możemy zorganizować "sobbotniki". Możemy posprzątać wokół szkoły lub udać się do miejsc, w których konieczne jest sprzątnięcie. W ten sposób zaczniemy chronić środowisko.
- Więcej sportu – sport to dobre narzędzie integracji.

2. Czego potrzebujemy, żeby się integrować?

- Brak kontaktu z innymi uczniami, czasami można połączyć zajęcia na lekcjach, abyśmy mieli kontakty nie tylko z naszą klasą, ale także znajdowali nowych przyjaciół :).
- Za mało pracy zespołowej i kreatywnej na lekcjach.
- Na lekcjach języków obcych chcielibyśmy, aby nauczyciele byli *native speakerami* (obcokrajowcami).
- Chcielibyśmy mieć więcej kontaktów [zajęć] z nauczycielami i więcej lekcji na łonie natury (komentarz innych uczniów: Nie zgadzamy się.).
- Lekcje integracyjne, na których można zaprezentować siebie (komentarz innych uczniów: Zgadząmy się.).

3. Jakich trudności doświadczamy w szkole?

- Nauka języka polskiego na początku roku (komentarz innych uczniów: Zgadząmy się.).
- Polska literatura jest to trudny przedmiot, wiele osób z naszej klasy otrzymało z niego ocenę niedostateczną w pierwszym semestrze.
- Uczniowie klas przygotowawczych po pierwszym roku nie wiedzą do sierpnia, czy będą mogli pójść do drugiej klasy polskiej w tej samej szkole (komentarz innych uczniów: Zgadząmy się.).
- Trudności z mówieniem (komentarz innych uczniów: Zgadząmy się.).
- Trudno znaleźć przyjaciół na początku roku szkolnego.

Spotkanie klubu białoruskiej młodzieży

Co uważacie o integracji w szkole? Co wspiera integrację w szkole?

- Obecność i pomoc kolegi tłumacza;
- Przygotowanie do egzaminu ósmoklasisty i dostosowanie egzaminu - (specjalny egzamin dla obcokrajowców);
- Poznanie zasad panujących w szkole przed rozpoczęciem nauki (czym jest nieprzygotowanie albo w-f);
- Obecność asystentów międzykulturowych;
- "Starszy brat" (*buddy system*) - na początku procesu integracji byłby pomocny dla niektórych osób, ale po jakimś czasie zapewne przestałby być potrzebny;
- Ważne jest, aby nie zapominać o uczniach-migrantach, którzy pomagają w adaptacji nowym osobom i na przykład tłumaczą im lekcje – czasem są też przeciążeni albo pomagają innym, zamiast się uczyć.
- Białoruskiej młodzieży brakowało integracji z uczniami polskimi, a jednocześnie pomocne było znalezienie białoruskiej grupy wsparcia, w której mogli rozmawiać w swoim języku i dzielić podobnymi doświadczeniami;
- Wspierające w integracji byłoby wprowadzenie Polaków do kultury krajów migrantów (fajnie, żeby była możliwość, ale takie zajęcia powinny być nieobowiązkowe);
- Przyjście do nowej szkoły to stres, a adaptacja trwa ok. 4-5 miesięcy;
- Osoby z białoruskiej grupy młodzieżowej stwierdziły, że integracja przebiega szybciej i lepiej w klasie zwykłej, a nie przygotowawczej; tam też szybciej można nauczyć się języka polskiego;
- Młodzież białoruska stwierdziła, że ich integrację wspierałyby też dodatkowe kursy języka polskiego;
- Integracji sprzyjałoby tworzenie nowych miejsc dla młodzieży (otwartych przestrzeni), gdzie można przychodzić codziennie - miejsca spotkań i budowania relacji, zamiast miejsc pomocy;
- Młodzież białoruska zaproponowała, aby w mieście było więcej informacji dla młodzieży o tym, co można robić w czasie wolnym (również w języku rosyjskim);
- Jedna osoba zaproponowała, że szkoły mogłyby pogłębić wstępną diagnozę ucznia z zagranicy, ponieważ obecnie zwraca się uwagę tylko na poziom

języka, a nie na hobby, talenty czy wiedzę. Poznanie ucznia i wykorzystanie jego talentów w szkole może być dla danej osoby formą wsparcia w procesie integracji.

Konflikty międzykulturowe:

- Z doświadczeń młodzieży wynika, że pojawiają się konflikty między Polakami i Ukraińcami, a w ich ocenie “Polacy lubią Białorusinów bardziej niż Ukraińców”.
- Młodzież polska, białoruska i ukraińska spędza chętnie czas wolny w C. H. Wroclavia. Tam też zdarzają się konflikty, które eskalują, bójki, a nawet ustawki. Wyescalowane konflikty (głównie pomiędzy młodzieżą polską a ukraińską) przenoszą się na plac/ skatepark naprzeciwko centrum handlowego.
- Zarówno we Wroclawii, jak i w jej otoczeniu, mogliby pracować streetworkerzy oraz trenerzy młodzieżowi.
- Z Białorusi do Polski przyjechało dużo mniej osób i pochodzą one z dość specyficznych grup (zazwyczaj są zaradne, samodzielne, często wykształcone) – być może dlatego młodzieży jest łatwiej integrować się w Polsce.
- Często młodzież przyjeżdżająca z Ukrainy ma poczucie tymczasowości, ponieważ planują wrócić do domu po zakończeniu wojny – w szkołach takie podejście potrafi zaburzać tryb pracy innym; niektórym Białorusinom jest też przykro, że oni sami nie będą mogli wrócić do domu.

Spotkanie klubu Mozaika

Jakie są Wasze doświadczenia związane z wolontariatem?

- Osoby z klubu Mozaika były wolontariuszami i tłumaczami po wybuchu wojny. Było to dla nich ważne doświadczenie, które pozwoliło się skupić na działaniu i pomocy, a nie myśleć o samej wojnie. Odczuwali fizyczne zmęczenie pracą, a jednocześnie – satysfakcję z wykonanych zadań. Czuli też, że “znowu są w Ukrainie ze swoimi”.
- Jedna z osób była wolontariuszką na dworcu PKP. Stwierdziła, że było to cenne, doświadczenie. Atmosfera wśród wolontariuszy na początku była bardzo dobra; obecnie jest już gorsza, bo wprowadzono zbyt wiele zasad,

zmniejszyła się też liczba wolontariuszy w stosunku do liczby koordynatorów.

- Wolontariat na rzecz uchodźców powinien być dalej utrzymywany, choć ze względu na mniejszą liczbę uchodźców ograniczony.

Co sądzą nt. integracji między Ukraińcami i Polakami? Co wspiera integrację?

- Najważniejsze w integracji jest, żeby ludzie się lepiej poznawali (np. chodzili razem na imprezy czy organizowali wspólne działania).
- Dobrą formą integracji są Mikrogranty, podczas których ludzie z różnych krajów chcą się poznać.
- Młodzież integruje się również, podejmując prace sezonowe.
- Trudnością w procesie integracji jest to, że część uchodźców jest w Polsce tymczasowo, chcą wracać do siebie po zakończeniu wojny. Zdarza się też wykorzystywanie statusu uchodźcy przez niektóre osoby, robienie złej renomy Ukraińcom – osoby takie wkrótce i tak wrócą, natomiast Ukraińcy, którzy wybrali Polskę na stałe miejsce życia, będą mieć zepsutą opinię.
- C. H. Wroclavia jako miejsce młodzieżowe jest też przestrzenią spotkań dla Ukraińców i Polaków - czasem tam integrują się, a czasem konfliktują; w skateparku k. Wrocławii mógłby pracować trener osiedlowy lub streetworker młodzieżowy, wspierając integrację.
- Zdaniem młodych osób uchodźcy muszą “zacząć dalej żyć, a nie być poszkodowanymi”.
- Uchodźcy borykają się z problemami finansowymi i mieszkaniowymi.
- Integrację w szkole wspiera, gdy pomagają sobie osoby z Ukrainy, Białorusi, Rosji - tak rodzi się przyjaźń.
- “Buddy system” dla migrantów to dobre rozwiązanie, ale nie dla każdego. Nie wszyscy go potrzebują, wprowadzenie go powinno być dobrowolne, a “buddy” powinien otrzymywać wsparcie.
- Dobrą formą wsparcia dla migrantów w szkole jest wprowadzenie w niej dorosłych tutorów.
- W szkołach powinno być więcej miejsca dla uczniów i powinny panować czytelne zasady, takie same dla wszystkich.

ZAŁĄCZNIK 3 – FORMULARZ OPINII

Zachowano pisownię oryginalną.

Pytanie 1.

Edukacja i integracja międzykulturowa dzieci i młodzieży. Co dla Ciebie jest najważniejsze w tym temacie? Jakie działania powinno się według Ciebie podejmować?

I.p.	Treść opinii
1	Program mentoringowy dla dzieci w oparciu o inteligencję emocjonalną i społeczną, który będzie bazą do zarządzania emocjami oraz zarządzania zmianą.
2	Nauka języka polskiego, również pomoc psychologiczna.
3	Pielęgnować pamięć o historii, nie zakłamywać i przemilczać jej. Prawdziwe relacje mogą być budowane jedynie o prawdę.
4	Redakcja zdecydowała się nie publikować treści opinii ze względu na znamiona mowy nienawiści zawarte w niej.
5	Polskie dzieci i młodzież powinny się oswoić z ukraińską kulturą, poznać podobieństwa i różnice. Jednocześnie, ukraińskie dzieci i młodzież powinny poznać polską kulturę, aby nie czuły się obco w Polsce. Dodatkowo, ukraińskie dzieci i młodzież powinny nauczyć się języka przynajmniej na poziomie umożliwiającym komunikację.
6	Należy włączyć obcokrajowców w polski system edukacji - tworzyć mieszane klasy z konsultantami/tłumaczami obecnymi na zajęciach oraz obowiązkowo uczyć dzieci i młodzież języka polskiego i prowadzić zajęcia wyrównawcze. Nie pozwalać na powstawanie szkolnych gett - skupić się na działaniach integracyjnych (wspólne wycieczki, praca w grupach [mieszane, wraz z Polakami], wspólne wyjścia do parków, wspólne zajęcia sportowe itp.), edukacja polskiej młodzieży i dzieci na temat tolerancji.
7	Spotkanie, wzajemne poznanie, relacje.
8	Dzieci obcojęzyczne zaczynające naukę w polskich szkołach powinny otrzymać wsparcie językowe np w postaci asystenta kulturowo-językowego lub dodatkowych kursów języka polskiego.

9	Ważne są wspólne aktywności, przestrzeń do spotkania i rozmowy - propozycja zajęć, w których można uczestniczyć niezależnie od grupy społecznej - wspólna jazda na rowerze, kajakiem, badminton, warsztaty, podczas których młodzi ludzie poznają się nawzajem i swoje kultury.
10	Wiedzę na temat kultury innych krajów.
11	Osoby z Ukrainy - jak najszybsza nauka języka, aby mogły lepiej rozumieć kulturę i zabierać głos. Osoby z Polski - wspólne projekty, przedstawianie kultury Ukraińskiej.
12	<ul style="list-style-type: none"> • Zajęcia/ warsztaty międzykulturowe na każdym etapie edukacji (rozpisany konkurs dla organizacji pozarządowych, które mogłyby prowadzić takie zajęcia/ opracowań scenariusze do przeprowadzania zajęć przez nauczycieli, nauczycielki np. podczas godzin wychowawczych); • Dążenie do tego, by w każdej placówce edukacyjnej zatrudnieni zostali asystentki i asystentki międzykulturowi (wspieranie dzieci cudzoziemskich uczęszczających do szkół w Polsce oraz społeczności szkolnych).
13	<ul style="list-style-type: none"> • Zajęcia w języku ojczystym. • Darmowe lekcje polskiego. • Program nauczania dostosowany do poziomu w kraju ojczystym, nie wieku. • Edukacja kulturowa polskich dzieci o krajach pochodzenia ich rówieśników, kulturze, sztuce [film, muzyka, poezja, literatura, telewizja, teatr], sportach czy obyczajach. • Wydarzenia związane z narodowymi czy religijnymi świętami, przybliżające kulturę danego kraju.
14	Klasy z mieszanymi obywatelami, więcej szkół i nauczycieli w ogóle, bardziej tolerancyjni nauczyciele, młodzi nauczyciele.
15	Klasy z ukraińskim programem, językiem, nauczycielem!
16	Organizacja dodatkowych zajęć w których dzieci z Polski i Ukrainy mogą się dzielić i wymieniać informacjami o kulturze swoich krajów.
17	Organizacja zajęć integrujących dzieci z Polski i z zagranicy: sportowych, artystycznych itp. Pomoc w nauce języka, organizacja zajęć "wyrównawczych" tak, aby dzieci z zagranicy mogły kontynuować naukę w polskich szkołach.
18	Konieczna jest międzysektorowa grupa planująca systemowe zmiany w szkole. Nie ma co czekać do września, tylko trzeba się na coś umówić wspólnie, tak żeby różne wydziały i organizacje rozumiały jak szkoła ma wyglądać od września. Klasy przygotowawcze, wolontariat

	wspierający, współpraca z NGO-sami, które mają fachową wiedzę i umiejętność wsłuchiwanie się w potrzeby szczególnie młodzieży.
19	Polonizacja przybyszów i przystosowanie ich do życia pośród nas
20	Konfrontacja młodzieży ze środowiskami mniejszości pomoże nam zwalczać problem braku tolerancji. Wspominając to mam na myśli przygotowanie narzędzi dla nauczycieli i ułatwienie im przeprowadzenia warsztatów, w ramach zajęć szkolnych, z uczestnictwem reprezentanta mniejszości (bądź np. wolontariuszem Erasmus+).
21	Obowiązkowy polski język żadnego ukraińskiego.

Pytanie 2.

W jaki sposób Twoim zdaniem wspierać proces usamodzielniania się nowych mieszkańców i nowych mieszkanek (miejsca zamieszkania, aktywizacja zawodowa)?

l.p.	Treść opinii
1	Programy z UE wspomagające dopłaty do mieszkań aż osoba osiągnie możliwości językowe i sama będzie mogła utrzymać rodzinę.
2	Nauka języka polskiego za darmo albo w ulgowej cenie. Więcej żłobków i miejsc w przedszkolach.
3	Ograniczyć zasiłki.
4	Na pewno nie wspierać z podatków Polaków! Chcecie wspierać, wspierajcie przesiedleńców ze swojej własnej, prywatnej kieszeni!
5	Pomoc prawna i doradcza w znalezieniu pracy, mieszkania, załatwieniu formalności wymaganych w Polsce.
6	Na początek proponować darmowe mieszkanie, następnie wspierać wynajem/kupno własnego lokum, prowadzić szeroką kampanię wśród pracodawców o potrzebie zatrudniania obcokrajowców, prowadzić zajęcia i warsztaty dla nowych Wrocławian. Oferować też darmową pomoc psychologiczną w języku pochodzenia (w miarę możliwości).
7	Przede wszystkim powinny zostać zorganizowane intensywne kursy języka polskiego, które ułatwią porozumiewanie się oraz zdobycie zatrudnienia. Najlepiej aby kursy takie odbywały się na osiedlach a nie w centrum. W chwili obecnej dość długo czeka się na miejsce na kursie, do tego wymagają one dojazdu przeważnie do centrum co jest sporym utrudnieniem. Osoby też bez komunikatywnego polskiego

	nie za w stanie dostać dobrej pracy. Zatrudniane są przez agencje pracy tymczasowej, nie mają stałego grafiku i pensji. Przebywają wśród swoich rodaków, zarówno w pracy jak i poza nią, bez możliwości poznania polskiego.
8	Kursy zawodowe w języku ojczystym, giełda pracy, pikniki sąsiedzkie
9	Uśmiech, rozmowa, zachęcanie do podejmowania działań - lokalnie - sąsiedzko, przez Rady Osiedla, CAL-e, szkoły, parafie - tworzenie miejsc życzliwych, gdzie można poradzić się, dowiedzieć czegoś, szkolić język.
10	Uczyć, gdzie szukać pracy.
11	Zapewnić nowym mieszkańcom kursy językowe, pomagać w znalezieniu pierwszej pracy.
12	<ul style="list-style-type: none"> • Postarać się przygotować dla nich bezpieczne miejsca na dłuższy niż maksymalnie dwutygodniowy pobyt (noclegowe miejsca tymczasowe nie wystarczają, by zagwarantować uchodźcom i uchodźczynom bezpieczeństwo). • Skierować dopasowaną ofertę zawodową do samodzielnych kobiet z małymi dziećmi - dziś uchodźczynie z Ukrainy mają ogromny problem ze znalezieniem zatrudnienia. • Zwiększyć liczbę oraz intensywność zajęć języka polskiego dla cudzoziemek i cudzoziemców. • Zorganizować wakacyjne zajęcia dla dzieci i młodzieży uchodźczych osób pracujących (półkolonie).
13	<ul style="list-style-type: none"> • Dostęp do mieszkań komunalnych. • Darmowe ubezpieczenie zdrowotne. • Darmowe kursy języka polskiego. • Kursy doszkalające, pozwalające na uzyskanie uprawnień analogicznych do posiadanych w kraju pochodzenia. • Dopłaty do kursów na prawo jazdy.
14	Tłumacz w pracy; zakłady pracy z dofinansowaniem do zatrudniania obcokrajowców, plakaty promujące na mieście i w komunikacji.
15	Legalna praca – tak, to zrozumiałe. Ale dlaczego od razu 500+? Rozdawnictwo niepokoju.
16	Dostęp do doradców zawodowych zorientowanych w rynku pracy z tłumaczeniem/językiem używanym przez nowych mieszkańców.
17	Organizacja pomocy w aktywizacji zawodowej, stworzenie mobilnych punktów doradztwa i pośrednictwa zawodowego przez urzędy publiczne oraz podmioty prywatne (agencje pośrednictwa pracy) organizacja nauki polskiego branżowego tak aby uchodźcy mogli korzystać ze swoich kwalifikacji i pracować zgodnie z nimi.

18	Zawodowo- poprzez tworzenie Centrów Wsparcia, diagnozę kompetencji i możliwości rynku, Mieszkaniowo- poprzez wynajmy społeczne.
19	Pomoc na start, a potem rynek zweryfikuje.
20	Pokazywać nowe możliwości, rozbudowywać centra doradztwa zawodowego, zapewniać możliwości szkoleń, organizować pikniki sąsiedzkie.
21	Nauka polskiego języka i warunek, że muszą zacząć pracę w ciągu pół roku od kiedy mają PESEL.
22	Doradca zawodowy albo biuro karier, wykorzystanie pustostanów lub kontenerów mieszkalnych jako miejsca zamieszkania.

3. Jak według Ciebie budować lokalne społeczności (dobre sąsiedztwo), angażując i włączając migrantów, migrantki oraz uchodźców i uchodźczynie?

I.p.	Treść opinii
1	Potrzebny jest plan miasta i skoordynowana realizacja przez publiczne instytucje oraz przekazywanie pieniędzy NGO'som, które będą realizowały ten program.
2	Miejsca publiczne są potrzebne do integracji Ukraińców i Polaków poza godzinami pracy. Więcej informacji o pracy środowisk emigracyjnych.
3	Budować przestrzeń, infrastrukturę do przebywania i współdziałania.
4	Po pierwsze tylko 5% przybyłych do Polski ludzi z terenów Ukrainy to uchodźcy, reszta to przesiedleńcy z terenów nie objętych działaniami wojennymi! [Pozostałą część opinii usunięto ze względu na znamiona mowy nienawiści - Redakcja].
5	Nauka języka polskiego, pomoc w znalezieniu pracy, zachęcanie do wspólnych aktywności z polskimi mieszkańcami poprzez organizowanie wspólnych wydarzeń. Dążenie do unikania powstawania monokulturowych ukraińskich osiedli.
6	Proponować własne działania, a także wspierać inicjatywy oddolne - np. sprzątanie okolicy, szeroko informować dwu- i wielojęzycznie, pomagać w przełamaniu lodów między Polakami a przyjezdnymi - koncerty, warsztaty, zajęcia na różne tematy (od poezji i tańca do kina i kulinariów), zawsze z tłumaczeniem. Zwalczać wszelkie oznaki szowinizmu i nietolerancji.
7	Można ich zaprosić do celebrowania naszych świąt i zwyczajów.

8	<ul style="list-style-type: none"> • Wspólne wydarzenia pozwalające się poznać oraz dostęp do tłumaczy. • Wybór reprezentanta mniejszości w radzie osiedla, CAL czy innych instytucjach.
9	Tworzyć miejsca życzliwe międzykulturowo, gdzie można życzliwie porozmawiać, napić się herbaty/ kawy (tanio), wziąć udział w warsztatach – wymianie wiedzy, doświadczeń.
10	Wspólne projekty obywatelskie, współpraca w ramach rad osiedli, współdziałania rodziców dzieci ze szkół i przedszkoli.
11	Miasto mogłoby wraz z lokalnymi centrami kultury tworzyć dni kultury Ukraińskiej. Można też zapytać samych migrantów, migrantki oraz uchodźców i uchodźczynie, czego ich zdaniem w naszych społecznościach brakuje z ich perspektywy. Może oni sami mają pewne "tradycje", które mogłyby być zaadaptowane we Wrocławiu.
12	Najlepszym "narzędziem" do tego są Centra Aktywności Lokalnej (sieć SCAL) oraz lokalne organizacje pozarządowe - te miejsca stają się zwykle prawdziwym miejscem spotkań, to tu uchodźczynie, migranci dostają wsparcie szybko, to tu zaopiekowania potrzebują nie tylko nowi mieszkańcy i mieszkanki, ale także społeczność lokalna. Ci nowi mieszkańcy Wrocławia mogliby prowadzić warsztaty, zajęcia, dzielić się swoimi pasjami oraz umiejętnościami i w ten sposób wzmocnić swoją podmiotowość w trudnej sytuacji. Środki celowane z budżetu miasta na takie działania pozwoliłyby cudzoziemcom poprawić swoją sytuację materialną.
13	<ul style="list-style-type: none"> • Wydarzenia zapoznawcze, organizowane w okolicy świąt, pozwalające na wspólne jedzenie, rozmowy i świętowanie, zarówno dla świąt Polskich, jak i krajów pochodzenia uchodźców. • Wieczory filmowe, z projekcją filmów [z kraju pochodzenia uchodźców mieszkających na danym osiedlu] wyświetlanych na ścianach budynków, pozwalające na zapoznanie się z kulturą nowych mieszkańców. • LODÓWKI SPOŁECZNE.
14	Rady osiedli z większymi funduszami na integrację, pomoc urzędu miasta radom osiedlu w tej kwestii poprzez finansowe działania i marketing.
15	Lokalne inicjatywy, np. rad osiedla.
16	Zajęcia/ wydarzenia kulturalne z ułatwieniem dostępu (tłumaczenia /informatory).

17	W ogóle przydałoby się zwiększyć integrację społeczną, zwykle na inicjatywy osiedlowe przychodzą sami organizatorzy, ew. kilka osób spoza ich grona.
18	Poprzez budowanie narracji włączającej nie dzielącej. Konieczna jest bliska współpraca z Radami Osiedla, CAłami, Partnerstwami Lokalnymi (jeśli są). Można w tych miejscach zadbać o Rzeczniczki Społeczności Międzynarodowej które pozwolą upodmiotowić migrantki/ -ów na danym osiedlu.
19	Domy kultury, kursy językowe, imprezy okolicznościowe.
20	Organizując w centrach kultury zajęcia ogólnodostępne, np. z nauki języka, bądź wspólnego gotowania.

Pytanie 4

W jaki sposób Twoim zdaniem rozwiązywać konflikty międzykulturowe? Jak im przeciwdziałać?

l.p.	Treść opinii
1	Poprzez dostęp do wiedzy na temat innych narodowości - festyny, informacje na stronie wrocławia itp.
2	Udział w sprawach wspólnych usuwa bariery
3	Nie faworyzować uchodźców i mniejszości ponad rdzennymi mieszkańcami. Większe udogodnienia, prawa i odgórne daniny dla uchodźców będą na dłuższą metę powodowały napięcia i frustracje.
4	Na początek przestać dawać im wszystko za darmo (czyli za moje i innych podatników pieniądze).[Pozostałą część opinii usunięto ze względu na znamiona mowy nienawiści – Redakcja].
5	Przede wszystkim należy zapoznać Ukraińców z polską kulturą, wskazać podobieństwa i różnice. Tak samo akcja informacyjna wśród Polaków na temat podobieństw i różnic z kulturą ukraińską. Potrzebne są instytucje, które będą mogły być pośrednikiem, gdy już powstanie spór. Celem takiej instytucji byłaby mediacja i pomoc w zrozumieniu drugiej strony
6	Skupić się na działaniach edukacyjnych, mediacji i wspierać tworzenie się więzi społecznych. Zwalczać szowinizm i nietolerancję, stereotypy i zabobony.
7	Szkolenia i warsztaty KOMUNIKACJI BEZ PRZEMOCY zbieranie opinii i oczekiwań wszystkich osób, których dotyczy Saną kwestia (<i>zapis oryginalny</i>)

8	<ul style="list-style-type: none"> • -kampania społeczna o tym, że różnorodność jest ok, • cykl warsztatów w szkołach / UTW / CAL-ach dot. rozwiązywania konfliktów, • budowanie lokalnych inicjatyw i sieci kontaktów aby włączać nowoprzybyłych (żeby w razie konfliktu nie czuli, że są sami)
9	Rozmawiać, uświadamiać, spotykać się
10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uczyć migrantów języka – bez znajomości języka nie będą w stanie uczestniczyć w życiu społecznym 2. Zorganizować kampanie, pokazujące kulturę innego kraju. 3. Pomagać migrantom zrozumieć naszą kulturę. 4. Zapobiegać sytuacjom, gdy zbyt wielu migrantów i uchodźców mieszka w jednym miejscu. Wtedy stworzą swoją społeczność i ciężko będzie zachęcić ich do integracji. To będzie rodzić konflikty.
11	Chciałabym wiedzieć x.x
12	Edukować, tłumaczyć, propagować “modę na międzykulturalność”.
13	<ul style="list-style-type: none"> • Nie bawić się w rozdawnictwo. • Uszanować emocjonalny dystans i lęki niektórych, np. tych mających korzenie na Wołyniu. • Nie przeginać z wielokulturowością!
14	Stwarzając okazję do spotkań i rozmów z osobą/ osobami modelującymi tematy.
15	Umożliwiać spotkanie się ludzi i wzajemne poznawanie, jednocześnie zdecydowanie egzekwować polskie prawo i zasady i rozmawiać z liderami społeczności imigranckich.
16	Bardzo uważać na treści komunikatów, nie podkrecać różnic z wielką ostrożnością ogłaszać pomocowe działania skierowane do migrantów tak aby niepotrzebnie nie wzbudzać.
17	Nie tworzyć gett, rozdzielać migrantów pośród tutejszych.
18	Edukując i przedstawiając we własnej historii negatywne momenty (szeroko rozumiane).
19	Brak przywilejów dla Ukraińców spowodowałby brak antagonizmów.
20	Edukować dzieci, organizować wspólne działania niewymagające gruntownej znajomości języków, czyli sportowe, taneczne, manualne i inne.

Pytanie 5

Czy masz dodatkowe komentarze dotyczące międzykulturowej polityki integracyjnej Wrocławia?

I.p.	Treść opinii
1	Zadbać o dostęp do wiedzy, jak radzić sobie z różnorodnością.
2	Za mało dbania o lokalne tradycje i zwyczaje. Wyzbywanie się swojej tożsamości. Mało dba się o pamięć historyczną.
3	Tak, dla wspierania Polaków w Polsce i we Wrocławiu. Nie dla multi-kulti z moich podatków!!! [Pozostała część opinii została usunięta ze względu na znamiona mowy nienawiści – Redakcja].
4	Należy zachęcać Ukraińców do podjęcia pracy, pomóc im w tym. Pozwoli im to łatwiej odnaleźć się w polskim społeczeństwie, a jednocześnie zbuduje pozytywny odbiór wśród polskich mieszkańców, którzy zobaczą, że Ukraińcy uczciwie pracują, tak samo jak Polacy.
5	Aktualna polityka integracyjna Wrocławia jest bardzo dobra i skuteczna, na co dowodem jest liczba obcokrajowców wybierających Wrocław jako swoje nowe miejsce do życia. Dobrą praktyką jest współpraca z organizacjami pozarządowymi np. Fundacją Ukraina, a także z konsulatami i tworzenie środowiska, w którym realizuje się wizja Wrocławia jako miasta spotkań.
6	Korzystajmy z tego, co jest i wzmacniajmy siłę przekazu "Wrocław - miasto spotkań", pamiętając też o społeczeństwie przyjmującym. Ważna jest integracja (nie tylko działania na rzecz określonej grupy osób, np. nowoprzybyłych).
7	Sutryk powinien podać się do dymisji.
8	Dobro osób przyjeżdżających nie może być ważniejsze od mieszkających na co dzień. W przeciwnym razie powstanie dużo niechęci.
9	Myślę, że Miasto dobrze sobie radzi. Nie powinniśmy marginalizować i niedoceniać tej sytuacji. Część tych osób już jest albo niedługo zostanie Wrocławianami. Powinni czuć się tutaj dobrze i szanować miasto.
10	Powinien powstać szeroki, interdyscyplinarny zespół ekspercki, który wypracuje strategię polityki międzykulturowej.

11	Wielojęzyczne oznaczenia instytucji publicznych to bardzo przydatna rzecz.
12	Więcej pieniędzy z budżetu państwa na ten cel dla Wrocławia.
13	Tak: jeszcze przed tą wojną czasami miałam wrażenie, że przesadzacie i kiedyś dojdzie do konfliktów ukr.-pl. Teraz poczucie przyzwoitości wobec ofiar wojny tłumi to odczucie. Ponadto nagłaśnianie tej kwestii nam nie służy. I Rosja i Ukraina może nam kiedyś zagrozić...
14	Raczej nie
15	Na pewno brakuje doceniania i promocji dla organizacji które już działają na rzecz integracji międzykulturowej, jednak właśnie przez to że skupiają się na działaniu, a nie na promocji ich możliwości, np. pozyskania zwiększonego finansowania są ograniczone.
16	Trzeba w niej stawiać na organizacje pozarządowe. One mają wiedzę i możliwości działania. Zwiększyć budżet na działania organizacji, nie zasłaniać się trudną sytuacją materialną miasta. Im więcej problemów społecznych tym większe muszą być budżety organizacji społecznych. Widać gołym okiem, że bez ich pomocy nie da się opanować nadchodzących kryzysów. To jest trudna ale jedynie słuszna droga. Inwestycja w organizacje równa się zmniejszenie długoterminowych wydatków w wielu innych dziedzinach takich jak edukacja, opieka zdrowotna itp. Trzeba strategicznie zwiększać te wydatki i traktować je jako bardzo intratną inwestycję a nie obciążenie budżetu!
17	<ul style="list-style-type: none"> ● Promowanie własnej kultury, zamiast obcej. ● Stawianie własnych obywateli na pierwszym miejscu. ● Równe traktowanie. ● Brak odgórnego i nachalnego osvajania miejscowej ludności z przybyszami.
18	Za mało informacji dla niepolskojęzycznej części rezydentów m.in. o wyborach samorządowych, prawach im przysługujących.
19	Włączać Ukraińskich i innych migrantów w życie miasta w społecznościach lokalnych (szkoła, przedszkole, osiedle, parafia).